

wat er met een helder hoofd en geoefenden smaak uit af te leiden viel. Men volgt den auteur met het genoegen, waarmee men een begaafd redenaar hoort, een redenaar, die zich zelf volkomen beheerscht, die geen oogenblik den juistten maat uit het oog verliest, en altijd den toon weet te treffen, die overeenstemt met den hoogen ernst van zijn onderwerp. Blijft er iets te wenschen over, het zou alleen zijn zekere koelheid, zeker gemis aan gloed, waardoor de betoogtrant van dezen voortreffelijken spreker wat eentonig en grijs wordt.

Doch wanneer is het gelukt, zelfs aan de uitnemendste auteurs, om den kalmen toon van het populair wetenschappelijk betoog te huwen aan de hartstochtelijke gemoedsbewegingen van den dichterdijk gestemden pleitbezorger? Men mag niet te veel eischen, waar zooveel uitstekends te genieten valt.

Het eenige, wat den dankbaren lezer betaamt, is soms eene vraag, eene bedenking op te werpen, die het bewijs levert, dat hij aandachtig heeft geluisterd. Zoo zou ik, bij voorbeeld, iets willen vragen naar aanleiding van het VII^{de} hoofdstuk: *Onze Kinderen*. De auteur sluit zich aan bij oud Israëls Tien Geboden, en merkt op, dat daarin wel sprake is van de plichten der kinderen jegens hunne ouders, „maar over de plichten van de ouders jegens hunne kinderen vinden wij in de Tien Geboden geen enkel woord”, voegt de auteur er bij. En dan gaat hij voort met de opmerking: „Wat daarvan de reden mag zijn, onderzoeken wij thans niet.” En zijne uitkomst ligt in de vernuftige stelling, dat waar de Tien Geboden zeggen: „Eer uw vader en uwe moeder!” hier natuurlijk bij veronderstelt wordt het voorschrift aan de ouders: „Maakt u de eer uwer kinderen waardig!”

Voor eene moderne interpretatie van den Decaloog is dit voortreffelijk. Maar de vraag blijft over, of de schrijver zich niet vrijwillig in eenige moeilijkheid heeft gewikkeld, door het hoofdstuk: *Onze Kinderen* met de Hebreuewsche Tien Geboden te beginnen. Hij ziet zeer juist in, dat de ethische hoofdwet der Hebreëen niet spreekt van de plichten der ouders jegens hunne kinderen. De oorzaak van dit verschijnsel wil hij niet onderzoeken. Dit staat hem vrij, maar verraadt toch eenigszins, dat hij de moeilijkheid inziet — en deze ligt juist in het groote verschil tusschen Hebreuewsche en moderne Ethiek.

Bij de Semitische volken wordt de macht der ouders over hunne kinderen geheel anders opgevat dan in de moderne christelijke wereld. Het hoofd van het gezin is met vorstelijke macht bekleed — hij of zij beslissen over leven of dood. Bij de Israëlieten de vaders (patriarchaat) bij de Arabieren de moeders (matriarchaat.) In dezen staat van zaken kwam het in de eerste plaats er op aan bij de wet den kinderen eerbied voor te schrijven, en werd de wil van den heerscher, 't zij vader, 't zij moeder, door niets beperkt. Zoo moest het vraagstuk van de plichten der ouders jegens hunne kinderen geheel blijven rusten. Bij Arabieren en Hebreëen hebben de ouders alleen rechten, zij regeren hun gezin met volstrekt onbeperkt gezag.

Dit nu is niet uit kleingeestige behoefte om te vitten gezegd, maar om den scherpzinnigen en hoogst verdienstelijken auteur van *Ethische Fragmenten* te toonen, dat men zijne uitspraken met al de aandacht overwogen heeft, die ze in de volste mate verdienen.

* * *